ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [*MACIEJ SZPUNAR*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 25. jūlijā [1]

Lieta C-452/17

ZAKO SPRL
pret
Sanidel SA

(*Tribunal de commerce de Liège* (Beļģija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Personu brīva pārvietošanās – Brīvība veikt uzņēmējdarbību – Direktīva 86/653/EEK – 1. pants – Pašnodarbināti tirdzniecības pārstāvji – Jēdziens "tirdzniecības pārstāvis" – Pašnodarbināts starpnieks, kurš nemeklē un neapmeklē klientus vai piegādātājus ārpus pilnvarotāja uzņēmuma un kurš veic citus uzdevumus, nevis tos, kas saistīti ar preču pirkšanas vai pārdošanas darījumu apspriešanu pilnvarotāja vārdā

I. Ievads

1. Jēdziena "komivojažieris" [izbraukuma tirdzniecības aģents] etimoloģija izgaismo šīs profesijas īpatnību, proti, to, ka tradicionāli personas, kas veica šo darbu, ceļoja nolūkā apmeklēt klientus un personiski iepazīstināt ar produkta priekšrocībām, lai šos produktus pārdotu. Mūsdienās, lai apzīmētu personas, kas iesaistītas preču pārdošanā citas personas vārdā un interesēs, drīzāk tiek izmantots jēdziens "tirdzniecības pārstāvis". Kādā mērā jēdziens "komivojažieris" tradicionālā izpratnē joprojām darbojas attiecībā uz jēdzienu "tirdzniecības pārstāvis" šodien?

2. Šādā kontekstā iekļaujas pirmais *tribunal de commerce de Liège* [Lježas Komerclietu tiesas] (Beļģija) uzdotais prejudiciālais jautājums, kas sniegs Tiesai iespēju pilnveidot savu judikatūru par Direktīvas 86/653/EEK 1. panta 2. punktu [2].

3. Šajā pašā ziņā iesniedzējtiesa savā otrajā un trešajā jautājumā vaicā Tiesai par gadījumiem, kad tirdzniecības pārstāvis veic uzdevumus, kas atšķiras no Direktīvas 86/653 1. panta 2. punktā minētajiem.

1 Oriģinālvaloda – franču.

2 Padomes direktīva (1986. gada 18. decembris) par dalībvalstu tiesību aktu koordinēšanu attiecībā uz pašnodarbinātiem tirdzniecības pārstāvjiem (OV 1986, L 382, 17. lpp.).

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

4. Direktīvas 86/653 I nodaļā "Darbības joma" ir ietverts 1. un 2. pants. Saskaņā ar šīs direktīvas 1. pantu:

"1. Šajā direktīvā paredzētos saskaņošanas pasākumus piemēro dalībvalstu normatīviem un administratīviem aktiem, kas reglamentē attiecības starp tirdzniecības pārstāvi un pilnvarotāju.

2. Šajā direktīvā "tirdzniecības pārstāvis" nozīmē pašnodarbinātu starpnieku, kuram ir pastāvīgas pilnvaras apspriest preču pirkšanu vai pārdošanu citas personas vārdā, turpmāk sauktu par "pilnvarotāju", vai apspriest un slēgt šādus darījumus minētā pilnvarotāja vārdā.

3. "Tirdzniecības pārstāvis" šīs direktīvas nozīmē ir persona, kas nav:

– persona, kurai kā amatpersonai ir tiesības uzņemties saistības uzņēmuma vai līgumsabiedrības vārdā,

– partneris, kas ir likumīgi pilnvarots uzņemties saistības savu partneru vārdā,

– administrators, likvidators vai pilnvarotais bankrota gadījumā."

5. Turklāt Direktīvas 86/653 2. pantā ir noteikts:

"1. Šī direktīva neattiecas uz:

– nealgotiem tirdzniecības aģentiem,

– tirdzniecības pārstāvjiem, ja tie darbojas patēriņa preču biržā vai patēriņa preču tirgū, vai

– organizāciju, ko sauc par "Crown Agents for Overseas Governments and Administrations", kas izveidota saskaņā ar Apvienotās Karalistes 1979. gada "Crown Agents Act", vai tās filiālēm.

2. Visām dalībvalstīm ir tiesības paredzēt, ka direktīva neattiecas uz tām personām, kuru darbību tirdzniecības pārstāvja statusā to tiesību aktos uzskata par papildu nodarbošanos."

B. Beļģijas tiesības

6. Direktīva 86/653 tika transponēta Beļģijas tiesībās ar 1995. gada 13. aprīļa *loi relative aux contrats d'agence commerciale* [Likumu par tirdzniecības pārstāvības līgumiem] (1995. gada 2. jūnija *Moniteur belge*, 15621. lpp.). Šī likuma 1. pantā, kas kodificēts *Code de droit économique* [Ekonomisko tiesību kodeksa] I.11.1. pantā, tirdzniecības pārstāvības līgums ir definēts šādi:

"Līgums, ar kuru viena puse, tirdzniecības pārstāvis, pastāvīgi un pret atlīdzību otras puses, pilnvarotāja, uzdevumā, tomēr bez tā norādēm, apspriež un, iespējams, noslēdz darījumus minētā pilnvarotāja vārdā un uz tā rēķina. Tirdzniecības pārstāvis organizē savu darbību un plāno savu laiku pēc saviem ieskatiem."

III. Pamatlietas fakti

7. *Sanidel SA*, saskaņā ar Beļģijas tiesībām dibināta sabiedrība, uzticēja savā uzņēmumā, kas atrodas Beļģijā, būvēto virtuves iekārtu reklamēšanu un pārdošanu *ZAKO SPRL*, saskaņā ar Beļģijas tiesībām dibinātai sabiedrībai, kuras dalībnieks tostarp ir *André Ghaye*.

8. *A. Ghaye* kopš 2007. gada beigām strādāja par *Sanidel* iebūvējamo virtuves iekārtu nodaļas vadītāju, taču starp pusēm nebija noslēgta nekāda rakstiska vienošanās. Kā paskaidro iesniedzējtiesa, *A. Ghaye* veica savu darbību *Sanidel* uzņēmuma telpās uz vietas.

9. *A. Ghaye* pienākumos tostarp ietilpa preču un piegādātāju, kā arī tirgus politikas izvēle, it īpaši klientu pieņemšana, virtuvju plānu izstrāde, tāmju izveide, vienošanās par cenām, pasūtījumu apstiprināšana, mērījumi uz vietas, strīdu risināšana, iebūvējamo virtuves iekārtu nodaļas personāla vadība, interneta vietnes pārdošanai tiešsaistē izveide un uzturēšana, pārdošanas attīstība, kā arī līgumu apspriešana un slēgšana ar apakšuzņēmējiem *Sanidel* vārdā.

10. 2012. gada oktobrī *Sanidel* paziņoja *ZAKO*, ka tā pārtrauc viņu līgumattiecības bez atlīdzības un bez iepriekšēja paziņojuma.

11. *A. Ghaye* iesniegtā prasība *tribunal du travail de Marche-en-Famenne* [Maršanfamenas Darba lietu tiesā] (Beļģija) pret *Sanidel*, kurā viņš lūdza vairāku pabalstu izmaksu, tika pasludināta par nepamatotu. Šī tiesa uzskatīja, ka *A. Ghaye* nebija pierādījis, ka viņš ir veicis savus pienākumus darba līguma ietvaros. Šīs tiesas nolēmumu apelācijas instancē apstiprināja *cour du travail de Liège* [Ljēžas Darba lietu tiesa] (Beļģija). Nedz minētajai pirmās instances tiesai, nedz arī šai otrās instances tiesai nav lūgts izlemt, vai attiecīgā vienošanas ir uzņēmuma līgums vai arī tirdzniecības pārstāvības līgums.

12. 2016. gada 6. jūnijā *ZAKO* iesniedza prasību iesniedzējtiesā, atsaucoties uz uzņēmuma līguma pastāvēšanu.

13. Taču *Sanidel* uzskata, ka aplūkotā vienošanās ir kvalificējama kā tirdzniecības pārstāvja līgums, līdz ar to šī prasība esot nepieņemama, jo tā tikusi iesniegta pēc atbilstošajos Beļģijas tiesību aktos paredzētā viena gada termiņa beigām.

14. Iesniedzējtiesa norāda, ka tai nav saistoša pušu sniegtā līguma kvalifikācija. Tomēr tai ir šaubas par pušu pamatlietā noslēgtās vienošanās kvalifikāciju, jo šī kvalifikācija ir izšķiroša, piemērojot noteikumus par termiņiem, kādos kreditoriem ir jāiesniedz prasības tiesās.

IV. Prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

15. Šādos apstākļos *tribunal de commerce de Liège* (Beļģija) uzdeva apturēt tiesvedību un iesniedza Tiesas vērtējumam šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai [Direktīvas 86/653] 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā ir prasīts, lai tirdzniecības pārstāvis meklē un apmeklē klientus vai piegādātājus ārpus pilnvarotāja uzņēmuma?

2) Vai [Direktīvas 86/653] 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā ir paredzēts, ka tirdzniecības pārstāvis nevar pildīt citus uzdevumus, kā tikai tos, kas ir saistīti ar preču pirkšanas vai pārdošanas darījumu apspriešanu pilnvarotāja uzdevumā, un tos, kas saistīti ar darījumu apspriešanu un slēgšanu pilnvarotāja vārdā?

3) Gadījumā, ja atbilde uz otro jautājumu būtu noliedzoša, vai [Direktīvas 86/653] 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā ir paredzēts, ka tirdzniecības pārstāvis var pildīt citus uzdevumus, kas nav tie, kuri saistīti ar preču pirkšanas vai pārdošanas darījumu apspriešanu pilnvarotāja vārdā, un kas nav tie, kuri saistīti ar darījumu apspriešanu un slēgšanu pilnvarotāja vārdā, tikai kā papildu uzdevumus?"

16. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tika iesniegts Tiesas kancelejā 2017. gada 27. jūlijā.

17. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Sanidel*, Vācijas un Itālijas valdības, kā arī Eiropas Komisija. Šīs ieinteresētās personas, izņemot Itālijas valdību, piedalījās Tiesas sēdē, kas notika 2018. gada 17. maijā.

V. Vērtējums

A. Par pirmo prejudiciālo jautājumu

18. Pirmajā prejudiciālajā jautājumā iesniedzējtiesa vēlas zināt, vai Direktīvas 86/653 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā ir prasīts, lai tirdzniecības pārstāvis veiktu savus pienākumus izbraukumā, ārpus pilnvarotāja uzņēmuma telpām.

19. Visas ieinteresētās personas, kas iesniedza apsvērumus, ir vienisprātis par to, ka uz šo jautājumu jāatbild noliedzoši. Vispārīgi tās uzskata, ka Direktīvā 86/653 nav paredzēts, ka tirdzniecības pārstāvim savi pienākumi jāveic izbraukumā.

1. Par nosacījumiem, kas ļauj saglabāt tirdzniecības pārstāvja kvalifikāciju (pozitīvie kritēriji)

20. Kā minēju šo secinājumu ievadā, personas, kuru pienākumos ietilpa preču pārdošana klientiem, tradicionāli tika dēvētas par "komivojažieriem". Šis jēdziens mudina domāt, ka šo personu veiktajām darbībām ir izbraukuma raksturs.

21. Turklāt, lai gan iesniedzējtiesa savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu norāda, ka daļā *Sanidel* minētās doktrīnas ir apgalvots, ka klientu piesaistīšana izbraukumā nav būtiska tirdzniecības pārstāvības līgumā, es norādīšu, ka citā daļā doktrīnas klientu piesaistīšana izbraukumā ir neatņemama pārstāvja lomas sastāvdaļa, līdz ar to personu, kuras pienākums ir pieņemt klientus, neveicot klientu apmeklējumus, nevar kvalificēt kā tirdzniecības pārstāvi [3].

22. Tomēr, pirmkārt, Savienības likumdevējs Direktīvā 86/653 nav lietojis jēdzienu "komivojažieris". Tādējādi jēdziena "tirdzniecības pārstāvis" lietojums šajā direktīvā var būt norāde uz to, ka Savienības likumdevējs, nosakot šīs direktīvas piemērošanas jomu, ir vēlējies attālināties no preču pārdošanas klientiem tradicionālā izpratnē.

3 Šajā nozīmē skat. Verbraeken, C., de Schoutheete, A. "La loi 13 avril 1995 relative au contrat d'agence commerciale", *Journal des tribunaux*, Nr. 5764, 1995, 463. un 464. lpp. Šajā nozīmē skat. arī Bogaert, G., De Keersmaeker, Ch., Van Ranst, N., no: Bogaert, G., Lohmann, U. (vad.), *Commercial Agency and Distribution Agreements. Law and Practice in the Member States of the European Union*, Kluwer Law International, Hāga–Londona–Bostona, 2000, 109. lpp.

23. Otrkārt, atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai Direktīvā 86/653 aizsardzība ir piešķirta personām, kas atbilst galvenokārt tās 1. panta 2. punktā izvirzītajiem nosacījumiem [4]. Papildu nosacījumu ieviešana līdz ar to ierobežotu aizsardzības apjomu, ko iecerējis Savienības likumdevējs, un šī iemesla dēļ Tiesa ir uzskatījusi, ka Direktīvā 86/653 paredzēto aizsardzību nevar pakļaut nosacījumiem, kas nav minēti šajā direktīvā, par sliktu personām, kuras veic tās 1. panta 2. punktā paredzētos pienākumus [5].

24. Attiecībā uz pirmajā jautājumā izvirzīto problemātiku es nedz Direktīvas 86/653 1. panta 2. punktā, nedz citās šīs direktīvas normās neatrodu norādes, kas ļautu nosliekties par labu interpretācijai, ka personas, kuras šajā pirmajā tiesību normā paredzētās darbības veic uz vietas [uzņēmumā], ir izslēgtas no šīs direktīvas piemērošanas jomas [6].

25. Treškārt, tāpat kā Vācijas valdība es uzskatu, ka Direktīvas 86/653 1. panta 2. punkta pretēja interpretācija izslēgtu no tās aizsardzības saņēmēju loka personas, kas ar mūsdienu tehnoloģiju palīdzību veic uzdevumus, kuri ir līdzīgi tiem, ko izbraukumā veic tirdzniecības pārstāvji, kuri pārvietojas. Svarīgi uzsvērt, ka šādas mūsdienu tehnoloģijas it īpaši ļauj uzlabot personu ar kustību traucējumiem nodarbinātību.

26. Kā pagaidu secinājumu es, pirmkārt, konstatēju, ka veiktās darbības izbraukuma raksturs nekādi neizriet no jēdziena "tirdzniecības pārstāvis". Otrkārt, Direktīvā 86/653 nekas neliecina, ka Savienības likumdevējs būtu vēlējies ieviest nosacījumu attiecībā uz izbraukuma raksturu tirdzniecības pārstāvja definīcijā, kas sniegta šīs direktīvas 1. panta 2. punktā. Visbeidzot, treškārt, būtiskas atšķirības neesamība starp personām, kas minētās direktīvas 1. panta 2. punktā minētos uzdevumus veic izbraukumā, un tām, kas tos veic uz vietas, neļauj pamatot šāda nosacījuma ieviešanu.

2. Par nosacījumiem, kas neļauj kvalificēt kā tirdzniecības pārstāvi (negatīvi kritēriji)

27. Turklāt es atbalstu Komisijas nostāju, atbilstoši kurai tirdzniecības pārstāvis var veikt savu darbību uz vietas, ciktāl šāda atrašanās uz vietas neliek apšaubīt viņa neatkarību attiecībā pret pilnvarotāju.

28. No Direktīvas 86/653 1. panta 2. punkta izriet, ka tirdzniecības pārstāvja darbībai jābūt neatkarīgai. Līdz ar to starpnieka pienākumu veikšanas veids, kas varētu šim pārstāvim atņemt viņa neatkarību, neļautu to kvalificēt kā tirdzniecības pārstāvi šīs tiesību normas izpratnē.

29. Es uzskatu, ka šādu interpretāciju pamato sagatavošanas darbu, kas veikti pirms Direktīvas 86/653 pieņemšanas, analīze.

30. Kā izriet no priekšlikuma Direktīvai 86/653 5. panta 2. punkta e) apakšpunkta [7], Komisija sākotnēji bija ierosinājusi precizēt pienākuma izpildīt pilnvarotāja rīkojumus apjomu tādā nozīmē, ka tirdzniecības pārstāvim būtu šāds pienākums, "ciktāl [šie rīkojumi] pamatā neietekmē pārstāvja neatkarību".

4 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 1998. gada 30. aprīlis, *Bellone* (C-215/97, EU:C:1998:189, 13. punkts), un 2000. gada 9. novembris, *Ingmar* (C-381/98, EU:C:2000:605, 20. punkts).

5 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 1998. gada 30. aprīlis, *Bellone* (C-215/97, EU:C:1998:189, 13. punkts), un 2003. gada 6. marts, *Caprini* (C-485/01, EU:C:2003:135, 19. punkts).

6 Šajā ziņā norādīšu, ka secinājumos, kas sniegti lietā *Bellone* (C-215/97, EU:C:1998:36, 31. punkts), ģenerāladvokāts G. Kosma [*G. Cosmas*] identificēja trīs *nepieciešamus* un *pietiekamus* nosacījumus, lai personu varētu kvalificēt kā tirdzniecības pārstāvi, proti, pirmkārt, šādai personai ir jābūt pašnodarbinātam starpniekam, otrkārt, jābūt saistītam ar pastāvīgu līgumu un, treškārt, jāveic darbība, kas ietver vai nu tikai preču pirkšanas vai pārdošanas apspriešanu, vai kopā – šādu darījumu apspriešanu un slēgšanu pilnvarotāja vārdā un interesēs. Norādīšu, ka šie trīs nosacījumi ir minēti Direktīvas 86/653 1. panta 2. punktā. Katrā ziņā izbraukumi nav minēti šo nosacījumu starpā.

7 Skat. priekšlikumu Padomes direktīvai par dalībvalstu tiesību aktu koordinēšanu attiecībā uz (pašnodarbinātiem) tirdzniecības pārstāvjiem, ko Komisija iesniedza Padomei 1976. gada 17. decembrī (OV 1977, C 13, 2. lpp.).

31. Man šķiet, ka šāds precizējums ilustrē faktu, ka Komisija bija ņēmusi vērā, ka dažos gadījumos veids, kādā tiek veiktas darbības saistībā ar pirkšanas vai pārdošanas darījumu apspriešanu vai noslēgšanu, varēja radīt pakļautības saikni, kas – kā izrietēja no Direktīvas 86/653 sākotnējā priekšlikuma 2. panta – nebūtu ļāvusi [attiecīgo personu] kvalificēt kā tirdzniecības pārstāvi.

32. Direktīvas 86/653 3. panta 2. punkta c) apakšpunktā, protams, nav paredzēts līdzīgs precizējums attiecībā uz pienākuma izpildīt pilnvarotāja rīkojumus apjomu. Atbilstoši šai normai tirdzniecības pārstāvim it īpaši ir jāievēro pilnvarotāja sniegti argumentēti rīkojumi.

33. Tomēr es uzskatu, ka šāda precizējuma par saistību starp pakļautību pilnvarotāja rīkojumiem un tirdzniecības pārstāvja neatkarību neesamību Direktīvas 86/653 3. panta 2. punkta c) apakšpunktā nevar uzskatīt par novēršanos no Komisijas sākotnējā priekšlikuma gara. Faktiski es uzskatu, ka šāds precizējums nebija nepieciešams, ciktāl neatkarība ir šīs direktīvas 1. panta 2. punktā minētās tirdzniecības pārstāvja definīcijas pamatelements.

34. Turklāt es uzskatu, ka no šī precizējuma neesamības jāsecina, ka Savienības likumdevējs ir uzskatījis, ka tirdzniecības pārstāvja neatkarību nevar apšaubīt tikai pakļautības pilnvarotāja rīkojumiem dēļ, bet arī citu pārstāvja uzdevumu veikšanas veidu dēļ.

35. Raugoties no šāda skatpunkta, es uzskatu, ka ilgstoša uzturēšanās pilnvarotāja uzņēmumu telpās, kas rada pilnīgu atkarību no tā aprīkojuma un personāla, dažos gadījumos var novest pie tā, ka tirdzniecības pārstāvis zaudē savu neatkarību. Taču no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka šajā gadījumā *A. Ghaye* bija pilnīgi neatkarīgs un pilnībā autonomi darbojās ar klientiem, piegādātājiem un uzņēmējiem.

36. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz pirmo prejudiciālo jautājumu atbildēt, ka Direktīvas 86/653 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā nav prasīts, lai tirdzniecības pārstāvis veiktu savus uzdevumus izbraukumā, ārpus pilnvarotāja uzņēmuma telpām.

B. Par otro un trešo prejudiciālo jautājumu

37. Otrajā prejudiciālajā jautājumā iesniedzējtiesa būtībā vēlas zināt, vai jēdziens "tirdzniecības pārstāvis" Direktīvas 86/653 izpratnē nepieļauj, ka šāds pārstāvis veic citus uzdevumus, nevis tikai tos, kas saistīti ar preču pirkšanas vai pārdošanas darījumu apspriešanu pilnvarotāja uzdevumā un interesēs. Trešajā prejudiciālajā jautājumā iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai tirdzniecības pārstāvis var veikt šādus uzdevumus, ja to nozīmīgums neļauj tos kvalificēt kā papildu uzdevumus tirdzniecības pārstāvja pamatpienākumam, kas paredzēts šajā direktīvā. Trešais jautājums ir uzdots gadījumā, ja Tiesa uz otro jautājumu atbildētu, ka šīs divas uzdevumu kategorijas var tikt apvienotas.

38. Komisija pauž bažas par trešā jautājuma pieņemamību. Tā uzskata, ka, ciktāl lēmumā lūgt prejudiciālu nolēmumu ir precizēts, ka *ZAKO* kā tirdzniecības pārstāvja veiktie uzdevumi un citi uzdevumi, ko tam bija uzticējis *Sanidel*, bija vienādi nozīmīgi, trešais jautājums ir hipotētisks.

39. Tomēr, kā min Komisija, iesniedzējtiesa ir norādījusi, ka šajā gadījumā šīs divas uzdevumu kategorijas bija vienādi nozīmīgas. Lai sniegtu iesniedzējtiesai lietderīgu atbildi, ir svarīgi arī pārbaudīt, vai uzdevumus, kas nav minēti Direktīvas 86/653 1. panta 2. punktā, var veikt, ja to nozīmīgums neļauj tos kvalificēt kā papildu uzdevumus tirdzniecības pārstāvja pamatpienākumam. Šo iemeslu dēļ es uzskatu, ka trešais jautājums ir pieņemams.

40. Turklāt, ņemot vērā otrā jautājuma raksturu, lai uz to atbildētu, ir jāpievēršas juridiskajai problemātikai, kas izvirzīta trešajā jautājumā. Es arī uzskatu, ka, ņemot vērā otrā un trešā jautājuma savstarpējo saistību, uz tiem ir jāatbild kopā.

1. Lietas dalībnieku nostājas

41. Vācijas un Itālijas valdības piedāvā uz otro un trešo jautājumu atbildēt kopā, turpretim *Sanidel* un Komisija piedāvā uz tiem atbildēt atsevišķi. Neraugoties uz to, visas ieinteresētās personas ir vienisprātis, ka tirdzniecības pārstāvis var veikt uzdevumus, kas nav paredzēti Direktīvas 86/653 1. panta 2. punktā.

42. Tomēr es norādīšu, ka ieinteresētās personas ir sniegušas divas atšķirīgas nostājas attiecībā uz šādu neminētu uzdevumu, ko var veikt tirdzniecības pārstāvis, raksturu.

43. No vienas puses, Vācijas valdība uzskata, ka Direktīvas 86/653/EEK 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tirdzniecības pārstāvis principā var veikt citus uzdevumus, nevis tikai tos, kuri ir saistīti ar preču pirkšanas vai pārdošanas darījumu apspriešanu pilnvarotāja uzdevumā, un tos, kas saistīti ar darījumu apspriešanu un slēgšanu pilnvarotāja vārdā.

44. Šādā ideju kopumā attiecībā uz otro prejudiciālo jautājumu Komisija uzskata, ka Direktīvas 86/653 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas neaizliedz tirdzniecības pārstāvim veikt citus uzdevumus, nevis tikai tos, kas saistīti ar preču pirkšanas vai pārdošanas darījumu apspriešanu pilnvarotāja uzdevumā. Attiecībā uz trešo jautājumu Komisija apgalvo, ka šādi uzdevumi nebūtu jāveic kā papildu uzdevumi. Turklāt, ciktāl tirdzniecības pārstāvja un algota darbinieka darbības tiek veiktas vienādi, ir iespējams uzskatīt, ka šajā gadījumā pastāv divu veidu līgumi, kas pārklājas, proti, tirdzniecības pārstāvības līgums, kurš attiecas uz atbilstošām darbībām, un uzņēmuma vai darbinieku līgums. Uz katru no šiem līgumiem būtu jāattiecas tiem atbilstošiem noteikumiem.

45. No otras puses, Itālijas valdība piedāvā atbildēt kopā uz otro un trešo jautājumu tādējādi, ka tirdzniecības pārstāvības līgumā var būt iekļauti tirdzniecības pārstāvja papildu pienākumi, ja vien tie nesagroza līgumu un saglabā vienīgi tehnisku nozīmi attiecībā pret šī pārstāvja pamatpienākumu.

46. Šādā ziņā *Sanidel* attiecībā uz otro jautājumu uzskata, ka no Direktīvas 86/653 neizriet, ka tirdzniecības pārstāvim būtu ekskluzīvi jāvelta viss savs laiks uzdevumiem, kas paredzēti šīs direktīvas 1. panta 2. punktā. Tomēr attiecībā uz trešo jautājumu *Sanidel* precizē, ka ir svarīgi, lai citi uzdevumi būtu saistīti ar apspriešanas un pārdošanas darbībām, proti, lai tie būtu vajadzīgi un nepieciešami tirdzniecības pārstāvības līguma izpildei.

2. Vērtējums

47. Lai atbildētu uz iesniedzējtiesas uzdoto otro un trešo prejudiciālo jautājumu, vispirms ir jāpārbauda Direktīva 86/653, lai noteiktu, vai tā principā nepieļauj, ka tirdzniecības pārstāvis veic uzdevumus, kas neietilpst tā pamatpienākumos, kuri paredzēti šajā direktīvā. Pēc tam es uzskatu par nepieciešamu izskatīt iesniedzējtiesas šaubas par pamatlietas pušu noslēgtās vienošanās kvalifikāciju, raugoties no Direktīvas 86/653 skatpunkta.

a) Par to uzdevumu veikšanu, kas nav minēti Direktīvas 86/653 1. panta 2. punktā

48. Vispirms jānorāda, ka saskaņā ar Direktīvas 86/653 2. panta 2. punktu dalībvalstis var paredzēt, ka šī direktīva neattiecas uz personām, kas veic tirdzniecības pārstāvja darbības, kuras šīs dalībvalsts tiesību aktos tiek uzskatītas par papildu nodarbošanos.

49. Izrādās, tikai nedaudzas valstis ir izmantojušas šo iespēju [8]. Neatkarīgi no jautājuma par Direktīvas 86/653 2. panta 2. punktā paredzētās iespējas faktisku izmantošanu tas, ka Savienības likumdevējs šādu iespēju ir paredzējis, man liek domāt, ka principā ir iespējams apvienot citus uzdevumus ar šīs direktīvas 1. panta 2. punktā minētajiem [9].

50. Turklāt ne no šīs, ne no citas minētās direktīvas normas neizriet, ka, lai persona varētu tikt kvalificēta kā pašnodarbināts tirdzniecības pārstāvis, tā var veikt uzdevumus, kas neizriet no šīs pirmās normas, tikai kā papildu uzdevumus. Un pretēji – nekas neliedz šai personai kā papildu uzdevumus veikt tos uzdevumus, kas minēti šīs direktīvas 1. panta 2. punktā.

51. Protams, Direktīvas 86/653 1. panta 2. punktā ir prasīts, lai tirdzniecības pārstāvis pastāvīgi veiktu šajā normā minētos uzdevumus. Tātad principā pārstāvim jābūt saņēmušam no pilnvarotāja pastāvīgu pilnvaru [10]. Taču doktrīnā tiek uzskatīts, ka darbības, kas tiek veiktas kā papildu darbības, var atbilst pastāvīguma prasībai [11]. Patiesībā šo prasību, kas paredzēta Direktīvas 86/653 1. panta 2. punktā, nedrīkst sajaukt ar pārākuma prasību, kas nav izvirzīta šajā direktīvā [12].

52. Visbeidzot, kā izriet no manas pirmā prejudiciālā jautājuma analīzes [13], tirdzniecības pārstāvja uzdevumu veikšanas nosacījumi nedrīkst viņam radīt neatkarības zudumu. Atsevišķos gadījumos tas, ka tirdzniecības pārstāvis veic arī citus uzdevumus, ne tikai tos, kas minēti Direktīvas 86/653 1. panta 2. punktā, varētu apdraudēt viņa neatkarību. Tomēr, izņemot šo ierobežojumu, uzdevumu apvienošana man šķiet pieļaujama atbilstoši šajā direktīvā paredzētajai sistēmai. Šajā kontekstā jāatgādina, ka iesniedzējtiesa norāda, ka šajā gadījumā *A. Ghaye* baudīja pilnīgu neatkarību un patstāvību.

53. Rezumējot – iepriekš minētie apsvērumi var norādīt uz to, ka Direktīva 86/653 neaizliedz tirdzniecības pārstāvim veikt uzdevumus, kas nav minēti šīs direktīvas 1. panta 2. punktā. Turklāt nav īpašas nozīmes tam, vai šādi uzdevumi tiek veikti kā papildu uzdevumi vai ne.

b) Par aplūkotās vienošanās kvalifikāciju un par Direktīvas 86/653 piemērojamību

1) Problēmas noteikšana

54. Iesniedzējtiesa norāda, ka ir svarīgi kvalificēt pamatlietas pušu noslēgto vienošanos, lai izlemtu, vai šajā gadījumā ir piemērojams termiņš, kas attiecas uz tirdzniecības pārstāvības līgumiem. Tieši šādā kontekstā iesniedzējtiesa savā otrajā un trešajā prejudiciālajā jautājumā vaicā, vai citu uzdevumu veikšana, nevis to, kas saistīti ar darījumu apspriešanu un noslēgšanu pilnvarotāja vārdā, var sagrozīt tirdzniecības pārstāvības līgumu, ja šie uzdevumi nav papildu uzdevumi.

8 Skat. it īpaši *Handelsgesetzbuch* (Vācijas Komerclikums) 92.b pantu. Doktrīnā skat. Wagner, V., *Le Nouveau Statut de l'agent commercial: étude en droit français, en droit communautaire et en droit comparé*, Presses Universitaires du Septentrion, Parīze, 2003, 44. lpp. Skat. arī Gardiner, C., "The Meaning of "Negotiate" under the Commercial Agents Directive. Just Who Is a Commercial Agent", *Commercial Law Practitioner*, 2006, 13. sēj., Nr. 4, 109. lpp.

9 Skat. de Theux, A., *Le Statut européen de l'agent commercial. Approche critique de droit comparé*, Publication des Facultés universitaires Saint-Louis, Brisele, 1992, 39. lpp.

10 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2006. gada 16. marts, *Poseidon Chartering* (C-3/04, EU:C:2006:176, 24. un 25. punkts).

11 Skat. Kileste, P., "La loi belge du 13 avril 1995 relative au contrat d'agence commerciale transposant en droit interne la directive européenne 86/653", *Revue de droit des affaires internationales*, Nr. 7, 1995, 805. lpp., un Verbraeken, C., de Schoutheete, A., "La loi du 13 avril 1995 relative au contrat d'agence commerciale", *Journal des tribunaux*, 1995, 462. lpp.

12 Šajā sakarā atgādināšu, ka Direktīvas 86/653 2. panta 2. punktā ir paredzēts, ka dalībvalstīm ir tiesības paredzēt, ka šī direktīva neattiecas uz personām, kuras veic tirdzniecības pārstāvja darbību, kas tiek uzskatīta par papildu nodarbošanos.

13 Skat. šo secinājumu 28.–35. punktu.

55. Šie jautājumi sasaucas ar Komisijas rakstveida apsvērumiem, ciktāl tā uzskata, ka tādā situācijā kā pamatlietā, kur tirdzniecības pārstāvja un algota darbinieka darbības tiek veiktas vienādi, pastāv divu veidu līgumi. Šajā sakarā, atbildot uz tiesas sēdē Tiesas uzdotu jautājumu, Komisija norādīja, ka tad, ja atbilstoši piemērojamam tiesību aktam nav iespējams sadalīt līgumu, šis līgums ir jākvalificē atkarībā no tajā dominējošiem elementiem.

56. Tas pats jāsaka par *Sanidel* un Itālijas valdības rakstveida apsvērumiem, ciktāl tās uzskata, ka tirdzniecības pārstāvis var veikt uzdevumus, kas nav minēti Direktīvas 86/653 1. panta 2. punktā, ja vien šie uzdevumi nesagroza tirdzniecības pārstāvības līgumu.

57. Manuprāt, visi šie apsvērumi ataino klasisko privāto tiesību pieeju, kurā līgums tiek kvalificēts nolūkā tam piemērot atbilstošu sistēmu. Daži valstu likumdevēji definē dažādus līgumu veidus [14]. Šāda definīcija nosaka piemērošanas jomu tiesību normām, kuras attiecas uz tiesībām un pienākumiem, kas izriet no konkrēta veida līguma.

58. Taču atsevišķos gadījumos starp pusēm noslēgta vienošanās ietver elementus, kas ir raksturīgi vairāku veidu līgumiem. Šādi par jauktiem dēvēti līgumi dažkārt padara problemātisku to kvalificēšanu.

59. Lai to novērstu, valsts likumdevējam ir vairākas izvēles iespējas. Viena, ko ierosina Komisija, ir sadalīt pušu noslēgto vienošanos divos līgumos. Cita iespēja būtu uzskatīt vienošanos par vienu jauktu līgumu, kas ietver divas daļas, un katru no šīm daļām regulētu tai atbilstoši nosacījumi. Šādu jauktu līgumu varētu uzskatīt arī par tādu, ko regulē vienīgi vispārīgi līgumsaistību tiesību nosacījumi. Risinājums attiecībā uz jauktu līgumu kvalifikāciju ir jāizvēlas valsts likumdevējam.

2) Par Direktīvas 86/653 piemērošanas [darbības] jomas noteikšanu

60. Lai sniegtu atbildi uz juridisko problēmu, kura izvirzīta otrajā un trešajā prejudiciālajā jautājumā, kas attiecas uz aplūkotās vienošanās kvalifikāciju, ir jāpievēršas Direktīvas 86/653 piemērošanas jomai. Šajā sakarā es novēroju, ka Savienības likumdevējs šajā direktīvā tirdzniecības pārstāvības līgumu nav definējis. Turpretim minētās direktīvas 1. panta 2. punktā, lasot to kopsakarā ar tās 1. panta 3. punktu un 2. panta 1. punktu, ir definēts vienīgi tirdzniecības pārstāvja jēdziens.

61. Svarīgi norādīt, ka Savienības likumdevējs ir noteicis Direktīvas 86/653 piemērošanas jomu, tieši izmantojot tirdzniecības pārstāvja jēdziena definīciju. Turklāt šīs direktīvas 1. un 2. pants ir ietverts nodaļā "Darbības [piemērošanas] joma". Šāda kārtība izriet jau no Direktīvas 86/653 nosaukuma – tajā ir koordinēti nevis tiesību akti, kas skar tirdzniecības pārstāvības līgumus, bet gan dalībvalstu tiesību akti, *kas attiecas uz pašnodarbinātiem tirdzniecības pārstāvjiem*. Šī pieeja attiecībā uz šīs piemērošanas jomas noteikšanu ir atspoguļota arī judikatūrā, saskaņā ar kuru tās direktīvas mērķis ir personu, kam ir tirdzniecības pārstāvja statuss, aizsardzība [15].

14 Attiecībā it īpaši uz Polijas tiesībām skat. Sośniak, M., *Zagadnienia typologii i systematyki umów obligacyjnych*, Wydawnictwo UŚ, Katovice, 1990, 73. lpp. Saistībā ar ārvalstu juristu uzskatu par tiesību aktu tuvināšanu Polijas tiesībās skat. Raff, T., "Vertragstypenbildung im polnischen Recht unter besonderer Berücksichtigung der Generalklausel von Art. 750 KC", no: Andrés Santos, F.J., Baldus, Ch., Dedek, H. (vad.), *Vertragstypen in Europa: Historische Entwicklung und europäische Perspektiven*, Sellier European Law Publishers, Minhene, 2011, 235. lpp. Attiecībā uz *common law* sistēmas īpatnībām skat. Samuel, G., "Classification of Contracts: A View from a Common Lawyer", no: Baldus, Ch., Dedek, H. (vad.), *Vertragstypen in Europa: Historische Entwicklung und europäische Perspektiven*, Sellier European Law Publishers, Minhene, 2011, 117. lpp.

15 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 1998. gada 30. aprīlis, *Bellone* (C-215/97, EU:C:1998:189, 13. punkts), un 2000. gada 9. novembris, *Ingmar* (C-381/98, EU:C:2000:605, 20. punkts).

62. Jānorāda, ka šī pieeja Direktīvas 86/653 piemērošanas jomas noteikšanai atšķiras no tās, kas izmantota citās direktīvās, kurās tiek saskaņoti atsevišķi privāto tiesību aspekti. Piemēram, Direktīva 2008/48/EK [16], kā izriet no tās 1. panta 1. punkta, tiek piemērota kredītlīgumiem. Ārpus patērētāju, kas tiek uzskatīti par līgumattiecību vājāko pusi, aizsardzības jomas var minēt Direktīvu 2002/47/EK [17], kas saskaņā ar tās 1. panta 1. punktu ir piemērojama līgumiem par nodrošinājumu [garantijas] līgumiem skaidras naudas vai finanšu instrumentu veidā un ar ko tiek izveidota īpaša sistēma finanšu nodrošinājuma līgumiem kā īpašam juridiskam instrumentam [18].

3) Direktīvas 86/653 piemērošanas jomas noteikšanas radītās sekas

63. Lai gan Savienības likumdevējs Direktīvas 86/653 1. panta 2. punktā ir sniedzis tirdzniecības pārstāvja definīciju, man šķiet, ka daži valstu likumdevēji ir devuši priekšroku tirdzniecības pārstāvības līguma definēšanai [19]. Es pieļauju, ka šiem likumdevējiem tirdzniecības pārstāvības līguma definēšana valsts tiesībās bija praktisku iemeslu pamatota. Turklāt Direktīvā 86/653 ir ietverti būtiski tirdzniecības pārstāvības līguma nosacījumi [20], un atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai šīs direktīvas mērķis ir saskaņot dalībvalstu tiesības attiecībā uz juridiskām attiecībām starp tirdzniecības pārstāvības līguma pusēm [21].

64. Tomēr tas, ka Savienības likumdevējs ir definējis Direktīvas 86/653 piemērošanas jomu, balstoties nevis uz jēdzienu "tirdzniecības pārstāvības līgums", bet gan uz jēdzienu "tirdzniecības pārstāvis", liek man domāt, ka šis likumdevējs ir vēlējies nodrošināt, lai šīs direktīvas normas būtu piemērojamas neatkarīgi no vienošanās, kas saista personu, kura veic minētās direktīvas 1. panta 2. punktā minētos uzdevumus, ar tās līgumpartneri, jauktas kvalifikācijas. Turklāt šāda piemērošanas jomas noteikšana iekļaujas šīs pašas direktīvas uzbūvē, ciktāl ar šo direktīvu izveidotajai sistēmai – vismaz attiecībā uz dažiem tās aspektiem – ir imperatīvs raksturs [22].

65. Pirmkārt, ja ir secināts, ka persona veic Direktīvas 86/653 1. panta 2. punktā paredzētos uzdevumus atbilstoši tajā minētajiem nosacījumiem, it īpaši attiecībā uz tās neatkarību un pilnvaru pastāvīgumu, un ja uz to neattiecas izņēmumi, kas paredzēti šīs direktīvas 1. panta 3. punktā un 2. panta 1. punktā, minētā direktīva ir piemērojama tiktāl, ciktāl šī persona veic tirdzniecības pārstāvja pienākumus. Līdz ar to tas, ka persona veic arī uzdevumus, kas nav minēti šīs pašas direktīvas 1. panta 2. punktā, pats par sevi nevar tai atņemt tirdzniecības pārstāvja statusu šīs direktīvas izpratnē.

66. Otrkārt, runājot par juridisko problēmu, kas attiecas uz vienošanās, kuru noslēgušas pamatlietas puses, kvalifikāciju, kas likusi iesniedzējtiesai uzdot otro un trešo prejudiciālo jautājumu, norādīšu, ka Direktīvā 86/653 nav saskaņoti termiņi, kādos tirdzniecības pārstāvjiem ir jāiesniedz prasības par šīs direktīvas 1. panta 2. punktā paredzēto uzdevumu veikšanu. Tāpat ir arī ar termiņiem attiecībā uz uzdevumiem, kas nav minēti šajā normā. Turklāt minētajā direktīvā nav prasīts, lai valsts tiesību normas, kas regulē tirdzniecības pārstāvja uzdevumu veikšanu, attiektos arī uz uzdevumiem, kas neietilpst šī pārstāvja pamatpienākumos, kuri paredzēti šajā pašā direktīvā.

16 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK (OV 2008, L 133, 66. lpp.).

17 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2002. gada 6. jūnijs) par finanšu nodrošinājuma līgumiem (OV 2002, L 168, 43. lpp.).

18 Skat. manus secinājumus lietā *Aviabaltika* (C-107/17, EU:C:2018:239, 85. punkts).

19 Attiecībā uz Direktīvas 86/653 transponēšanu Beļģijas valsts tiesībās skat. Kileste, P., "La loi belge du 13 avril 1995 relative au contrat d'agence commerciale transposant en droit interne la directive européenne 86/653", *Revue de droit des affaires internationales*, 1995, Nr. 7, 804. lpp. Turklāt šāda definīcija tika ieviesta, piemēram, Itālijas tiesībās (*codice civile* (Itālijas Civilkodekss) 1742. pants), Nīderlandes tiesībās (*Burgerlijk Wetboek* (Nīderlandes Civilkodekss) 7:428. pants) un Polijas tiesībās (*Kodeks cywilny* (Polijas Civilkodekss) 758. panta 1. punkts).

20 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 17. oktobris, *Unamar* (C-184/12, EU:C:2013:663, 37. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī 2015. gada 3. decembris, *Quenon K.* (C-338/14, EU:C:2015:795, 23. punkts un tajā minētā judikatūra). Skat. arī manus secinājumus lietā *Agro Foreign Trade & Agency* (C-507/15, EU:C:2016:809, 34. punkts).

21 Skat. spriedumu, 2013. gada 17. oktobris, *Unamar* (C-184/12, EU:C:2013:663, 36. punkts un tajā minētā judikatūra).

22 Skat. spriedumus, 2000. gada 9. novembris, *Ingmar* (C-381/98, EU:C:2000:605, 21. punkts); 2013. gada 17. oktobris, *Unamar* (C-184/12, EU:C:2013:663, 40. punkts), un 2017. gada 16. februāris, *Agro Foreign Trade & Agency* (C-507/15, EU:C:2017:129, 30. punkts).

67. Tomēr, kā izriet no šo secinājumu 64. un 65. punkta, neatkarīgs starpnieks nezaudē savu tirdzniecības pārstāvja statusu tādēļ, ka viņš veic uzdevumus, kas nav minēti Direktīvas 86/653 1. panta 2. punktā.

68. Tādēļ es uzskatu, ka neatkarīgi no risinājuma, kas valsts tiesībās izmantots attiecībā uz jauktu līgumu kvalifikāciju[23], tādu uzdevumu veikšana, kuri nav saistīti ar darījumu apspriešanu un noslēgšanu pilnvarotāja vārdā, nevarētu pilnībā liegt kvalificēt vienošanos, kas noslēgta starp pusēm, kā tirdzniecības pārstāvības līgumu, pat ja šādi citi uzdevumi nav papildu uzdevumi attiecībā pret Direktīvā 86/653 noteiktajiem tirdzniecības pārstāvja pamatpienākumiem. Turklāt, ja valstu tiesībās nebūtu paredzēts skaidrs risinājums šo divu uzdevumu kategoriju nošķiršanai, būtu iespēju robežās jāsaglabā tirdzniecības pārstāvības līguma kvalifikācija [vienoti] visos piemērojamos tiesību aktos, vismaz attiecībā uz uzdevumiem, kas izriet no Direktīvas 86/653 1. panta 2. punkta.

69. Raugoties uz šo argumentāciju, es ierosinu Tiesai atbildēt uz otro un trešo prejudiciālo jautājumu, ka Direktīvas 86/653 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas neaizliedz tirdzniecības pārstāvim veikt citus uzdevumus, nevis tikai tos, kas minēti šajā tiesību normā. Ir maznozīmīgi, ka šādi citi uzdevumi var tikt uzskatīti par papildu uzdevumiem tirdzniecības pārstāvja pamatpienākumiem. Turklāt, ciktāl šis pārstāvis veic uzdevumus, kas izriet no šīs direktīvas 1. panta 2. punkta, valsts tiesību normas, kurās transponēta minētā direktīva, ir piemērojamas neatkarīgi no risinājuma, kas valsts tiesībās izvēlēts attiecībā uz jauktu līgumu kvalifikāciju.

VI. Secinājumi

70. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz *tribunal de commerce de Liège* (Beļģija) iesniegtajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Padomes Direktīvas 86/653/EEK (1986. gada 18. decembris) par dalībvalstu tiesību aktu koordinēšanu attiecībā uz pašnodarbinātiem tirdzniecības aģentiem 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā nav prasīts, lai tirdzniecības pārstāvis veiktu savus uzdevumus izbraukumā, ārpus pilnvarotāja uzņēmuma telpām.

2) Direktīvas 86/653/EEK 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas neaizliedz tirdzniecības pārstāvim veikt citus uzdevumus, nevis tikai tos, kas ir minēti šajā tiesību normā. Ir maznozīmīgi, ka šādi citi uzdevumi var tikt uzskatīti par papildu uzdevumiem tirdzniecības pārstāvja pamatpienākumiem. Turklāt, ciktāl šis pārstāvis veic uzdevumus, kas izriet no šīs direktīvas 1. panta 2. punkta, valsts tiesību normas, kurās transponēta minētā direktīva, ir piemērojamas neatkarīgi no risinājuma, kas valsts tiesībās izvēlēts attiecībā uz jauktu līgumu kvalifikāciju.

23 Skat. šo secinājumu 59. punktu.